

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

**ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА ТА
ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ**

КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЯХ»**

Рівень вищої освіти: *другий(магістерський)*

Галузь знань: *05 Соціальні та поведінкові науки*

Спеціальність: *053 «Психологія»*

Освітня програма: *«Психологія»*

Статус навчальної дисципліни: *обов'язкова*

Мова навчання *українська*

Дніпро – 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Навчально-методичною радою
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Протокол від 31.08.2023 № 12

СХВАЛЕНО

Вченою радою навчально-
наукового інституту/факультету
Протокол від 29.08.2023 № 1

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми «Психологія»

_____
(підпис)

Корнієнко В.В
(ім'я та прізвище)

Розглянуто на засіданні кафедри психології та педагогіки Навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти
Протокол від 28.08.2023 № 1

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЯХ // Робоча програма навчальної дисципліни. – Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2023. – 11 с.

РОЗРОБНИК:

Вікторія КОРНІЄНКО - завідувач кафедри психології та педагогіки Навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, доктор психологічних наук, доцент.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

1. Професор кафедри психології, ВПНЗ Дніпропетровського гуманітарного університету, доктор психологічних наук, Самойлов О.С.
2. Професор кафедри загальної та соціальної психології ДНУ імені Олеся Гончара, доктор психологічних наук, професор Батраченко І.Г.

Лист оновлення та перезатвердження робочої програми навчальної дисципліни

Навчальний рік	Дата засідання кафедри. протокол – розробника РПНД	Зміст змін	Підпис завідувача
20 /20			
20 /20			
20 /20			
20 /20			
20 /20			

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ:

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни
	заочна форма здобуття вищої освіти
Кількість кредитів ЄКТС	3
Загальна кількість годин:	90 год
Рік підготовки:	1
Семестр:	1/2
Лекції	4 год
Семінарські	2 год
Практичні	2 год
Самостійна та індивідуальна робота	82 год
Підсумковий семестровий контроль:	Екзамен

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ:

Метою вивчення навчальної дисципліни «**Психологічна допомога в екстремальних ситуаціях**» є формування у студентів цілісного уявлення про психологічну допомогу в екстремальних ситуаціях; навичок надання екстреної психологічної допомоги і спроможності використовувати теоретичні знання для аналізу і корекції проблем особистості виникаючих в надзвичайних ситуаціях.

Успішне засвоєння програми навчальної дисципліни «**Психологічна допомога в екстремальних ситуаціях**» з паралельним вивченням, згідно з навчальними планами, таких навчальних курсів, як «Теорія та практика психологічного консультування», «Психодіагностика та психотерапія психогенних розладів» призводить до стимулювання розвитку у здобувачів таких компетентностей як навички міжособистісної взаємодії, здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності; здатність організувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову); здатність до виконання завдань роботи психологічної служби підприємства, установи, навчального або медичного закладу, в пенітенціарній системі та службах МНС.

Загальні компетентності:

- ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК5. Цінувати та поважати різноманітності та мультикультурності.
- ЗК7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Фахові (спеціальні компетентності):

- СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.
- СК5. Здатність організувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.
- СК7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.
- СК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.
- СК10. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.
- СК11. Здатність працювати з кризовими станами клієнтів та надавати психологічну допомогу постраждалим внаслідок кризових травматичних подій.

Програмні результати:

ПРН5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

ПРН6. Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотний зв'язок, оцінювати якість.

ПРН8. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.

ПРН12. Здійснювати діагностику психічного, психологічного здоров'я та структурно-логічну обробку інформації щодо придатності особистості до функціонування в особливих умовах, зокрема надзвичайних, екстремальних та кризових.

Пререквізити: всі дисципліни професійної підготовки.

Постреквізити: вміти оптимально використовувати здобуті знання в практиці роботи психолога щодо надання психологічної допомоги в екстремальних ситуаціях.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ:

ТЕМА 1. ЕКСТРЕМАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ. ПОНЯТТЯ ЕКСТРЕМАЛЬНОЇ СИТУАЦІЇ.

Предмет та основні завдання сучасної екстремальної психології. Класифікація методів дослідження: особливості їх використання в межах екстремальної психології. Система основних понять екстремальної психології: семантичний та феноменологічний аналіз. Поняття екстремальної ситуації. Екстремальна ситуація та екстремальні умови діяльності. Порівняльна характеристика екстремальної, надзвичайної та кризової ситуації. Фактори, що призводять до сприйняття ситуації як екстремальної.

ТЕМА № 2. ТИПОЛОГІЯ ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЙ.

Типи та види екстремальних ситуацій з різних критеріїв (Леві, Хебб, В.Д. Небиліцин, Б.Г. Ананьєв, А.В. Коробков, В.Л. Мясичев). Обмеження типології екстремальних ситуацій, заснованої на типології надзвичайних ситуацій. Екстремальні ситуації, пов'язані з військовими діями. Екстремальні ситуації, що виникають як наслідок стихійного лиха, аварій та катастроф.

ТЕМА № 3. ЕКСТРЕМАЛЬНІ СТАНИ : ПОНЯТТЯ І ДИФЕРЕНЦІАЛЬНА ДІАГНОСТИКА.

Поняття екстремального стану. Особливості параметрів екстремальних психічних станів. Підходи до виділенню екстремальних психічних станів. Страх, ефект, паніка як первинні стани при впливі екстремальної ситуації: поняття, форми, види, механізми їх розвитку та наслідки. Стрес, фрустрація і конфлікт як складові екстремального стану. Динаміка розвитку екстремальних станів. Особливості психічної діяльності людини в екстремальній ситуації. Специфічні прояви екстремальної поведінки: «адаптивна активність» та «активна неадаптивність» людини

ТЕМА № 4. МЕТОДИ НАДАННЯ ЕКСТРЕНОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ.

Екстрена психологічна допомога: поняття, завдання та особливості застосування. Етичні принципи надання екстреної психологічної допомоги в екстремальній ситуації. Самопоміч при гострих реакціях на стрес. Обмеження при наданні психологічної допомоги в екстремальних ситуаціях.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ:

Структура навчальної дисципліни наведена у додатку 1.1., 1.2.
Додатки 1.1, 1.2. (оновлюється щорічно).

Форма підсумкового контролю успішності навчання

Підсумковий контроль – це перевірка рівня засвоєння знань, навичок, вмінь та інших компетентностей за певний період навчання (навчальний семестр, навчальний рік).

З навчальної дисципліни «Психологічна допомога в екстремальних ситуаціях» передбачено:

– для заочної форми навчання – екзамен.

Критерії та засоби оцінювання успішності навчання

Критерієм успішного проходження Здобувачем підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни. Мінімальний пороговий рівень оцінки визначається за допомогою якісних критеріїв і трансформується в мінімальну позитивну оцінку використовуваної числової (рейтингової) шкали.

За результатами аудиторної роботи здобувач денної форми навчання має отримати максимальну кількість 30 балів (кожне заняття оцінюється за п'ятибальною шкалою); за результатами самостійної роботи – 15 балів та за результатами індивідуальної роботи – 15 балів. Таким чином бали за поточний контроль (40-60 балів). Бали за результатами успішного складання заліку (20-40

балів).

За результатами аудиторної роботи здобувач заочної форми навчання має отримати максимальну кількість 20 балів (кожне заняття оцінюється за п'ятибальною шкалою); за результатами самостійної роботи – 30 балів та за результатами індивідуальної роботи – 10 балів. Таким чином бали за поточний контроль: 40-60 балів. Бали за результатами успішного складання заліку: 20-40 балів.

Максимальна кількість балів з дисципліни: 100 балів.

Для навчальної дисципліни «Політичний супровід працівників силових структур» засобом діагностики знань (успішності навчання) виступає іспит.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ECTS	
	З а л і к	Екзамен/ диференційований залік	О ц і н к а	Пояснення
90-100	з	Відмінно	A	<i>«Відмінно» - теоретичний зміст курсу засвоєний у повному обсязі; сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені РПНД, виконані в повному обсязі.</i>
83-89	х о в а н о	Добре	B	<i>«Дуже добре» - теоретичний зміст курсу засвоєний в повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені РПНД, виконані, якість виконання більшості з них оцінена кількістю балів, близько до максимальної.</i>
75-82			C	<i>«Добре» - теоретичний зміст курсу засвоєний цілком; в основному сформовані практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені РПНД, виконані, якість виконання жодного з них не оцінена мінімальною кількістю балів, деякі види завдань виконані з помилками.</i>
68-74			D	<i>«Задовільно» - теоретичний зміст курсу засвоєний не повністю; але прогалини не носять істотного характеру; в основному сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; більшість передбачених РПНД навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять помилки.</i>
60-67			E	<i>«Достатньо» - теоретичний зміст курсу засвоєний частково; не сформовано деякі практичні навички роботи; частина передбачених РПНД навчальних завдань не виконані або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального.</i>
35-59	н е з а р а х о	Не задовільно	FX	<i>«Умовно незадовільно» - теоретичний зміст курсу засвоєний частково; не сформовані необхідні практичні навички роботи; більшість навчальних завдань не виконано або якість їх виконання оцінено кількістю балів, близько до мінімальної; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання).</i>

1-34	в а н о		F <i>«Безумовно незадовільно» - теоретичний зміст курсу не засвоєний; не сформовані необхідні практичні навички роботи; всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки або не виконані взагалі; додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не призведе до значного підвищення якості виконання навчальних завдань.</i>
------	------------------	--	--

Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

- навчальна аудиторія;
- ноутбук з відеокамерою;
- програмне забезпечення для доступу до мережі Інтернет;
- платформа «MOODL»;
- програмне забезпечення MicrosoftPowerPoint;
- дошка;
- крейда.

**Інформаційне та методичне забезпечення навчальної дисципліни
(рекомендовані джерела інформації)**

Додаток 1.3. (оновлюється щорічно та/або в разі необхідності).

ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЯХ»

Освітній ступінь *магістр*
Спеціальність *053 «Психологія»*
на *2023 / 2024* навчальний рік

Форма навчання: **ЗАОЧНА**   Обсяг: **3** кредити ЄКТС (**90** годин)
Навчально-науковий інститут права та інноваційної освіти
Курс *1*   Група *МЗ-ПС-321*

№ теми згідно з РПНД	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин	Аудиторна робота				Самостійна та індивідуальна робота
			Всього	Лекції	Семінари	І практ. заняття	
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Екстремальна психологія. Поняття екстремальної ситуації.	22	2	2	-	-	20
2	Типологія екстремальних ситуацій.	22	2	2	-	-	20
3	Екстремальні стани: поняття і диференціальна діагностика.	22	2	-	2	-	20
4	Методи надання екстреної психологічної допомоги.	24	2	-	-	2	22
	Форма підсумкового контролю		Екзамен				
	Разом за навчальний рік	90	8	4	2	2	82

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри психології та педагогіки Навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти, протокол від 28.08.2023 р. № 1.

Завідувач кафедри
Психології та педагогіки

Вікторія КОРНІЄНКО

ІНФОРМАЦІЙНЕ ТА МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЯХ»

Освітній ступінь *магістр*
Спеціальність **053 «Психологія»**
на **2023 / 2024** навчальний рік

Основні нормативні акти:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141 (зі змінами внесеними Законом України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України» № 1401-VIII від 02.06.2016, ВВР, 2016, № 28, (ст.532).
2. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII.Київ, 2014.
3. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145- VIII. Київ, 2017.
4. Наказ МВС України «Про затвердження Порядку психологічного забезпечення в Державній службі України з надзвичайних ситуацій» від 31.08.2017 №747.
5. Кодекс цивільного захисту України (із змінами і доповненнями, внесеними законами України) від 02.10.2012 №5403-VI.

Підручники:

1. Екстремальна психологія: Підручник / За заг. ред. проф. О.В. Тімченка. Київ: ТОВ "Август Трейд", 2007. 502 с.

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали:

1. Кризова психологія: Навчальний посібник / За заг. ред. проф. О.В. Тімченка. Харків: НУЦЗУ, 2010. 401 с.
2. Кадом Леонора. Перша психологічна допомога. Посібник для членів загону швидкого реагування Товариства Червоного Хреста України. Київ, 2017. 42 с.
3. Організація психотерапевтичної допомоги в системі реабілітації хворих та інвалідів з психічними та поведінковими розладами, кризовими станами і потерпілих в результаті техногенних аварій і катастроф в умовах реформування охорони здоров'я. Методичні рекомендації. Донецьк, 2012. 83 с

Монографії та інші наукові видання:

1. Назаров О.О., Оніщенко Н.В., Садковий В.П., Садковий О.В., Склень О.І., Тімченко О.В. Психологічні особливості базових копінг-стратегій та особистісних копінг-ресурсів працівників пожежно-рятувальних підрозділів МНС України: Монографія. Харків: Вид-во УЦЗУ, 2008. 221 с.
2. Лебедев Д.В., Лебедева С.Ю., Назаров О.О., Оніщенко Н.В., Садковий В.П., Садковий О.В., Тімченко О.В. Відношення до життя та смерті в умовах

надзвичайної ситуації: ціннісно-смісловий аспект: Монографія. Харків: УЦЗУ, 2009. 128 с.

3. Миронець С.М., Тімченко О.В. Негативні психічні стани рятувальників в умовах надзвичайної ситуації: Монографія. Київ: ТОВ "Видавництво "Консультант", 2008. 232 с.

4. Олійников О.А., Оніщенко Н.В., Тімченко О.В., Тітаренко Д.С., Христенко В.Є. Особливості функціонування механізмів психологічного захисту у рятувальників в умовах екзистенціальної загрози: Монографія. Харків: НУЦЗУ, 2011. 151 с.

5. Лебедева С.Ю., Назаров О.О., Овсяннікова Я.О., Оніщенко Н.В., Похілько Д.С., Тімченко О.В., Христенко В.Є. Психологічні наслідки перебування рятувальників у зоні проведення антитерористичної операції: Монографія / За заг. ред. Н.В. Оніщенко, О.В. Тімченка. Харків: НУЦЗУ, 2019.

4. Інші джерела:

1. Психологічна допомога особистості, що переживає наслідки травматичних подій: зб. статей / Ін-т соціальної та політичної психології; Представництво Польської академії наук у м. Києві; Соціально-психологічний методичний реабілітаційний центр. Київ: Міленіум, 2015. 150 с.

Інтернет-ресурси:

1. <http://extrpsy.nuczu.edu.ua/> - екстремальна та кризова психологія

2. Автореферати дисертацій в НБУ імені В.І.Вернадського: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=ARD_EX&P21DBN=ARD&S21FMT=&S21ALL=&Z21ID=

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри інформаційних технологій Навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти, протокол від 28.08.2023 р. № 1.

Завідувач кафедри
Психології та педагогіки

Вікторія КОРНІЄНКО